

GODIŠNJI IZVEŠTAJ

2025

sadržaj

Uvodna reč

Godina u brojkama

Građanski aktivizam i javno zagovaranje

Oснаživanje žena

Filantropija

Finansijski izveštaj

Donatori i partneri

Fotografije: Arhiva Trag fondacije

Zahvaljujemo se svim organizacijama koje su dale dozvolu za korišćenje njihovih fotografija.

Beograd, 2025.

Uvodna reč

2025

Kao jedna od najzahtevnijih u novijoj istoriji Trag fondacije, 2025. godina bila je ispunjena događajima koji su predstavljali značajan stres test kako za samu organizaciju, tako i za ekosistem civilnog društva u regionu i šire. Godinu su obeležile i duboke promene u globalnom i regionalnom okruženju - sve izraženiji politički pritisci, sužavanje građanskog prostora i promena donatorskih prioriteta stvorili su novu realnost u kojoj organizacije civilnog društva moraju da deluju brže, fleksibilnije i uz znatno veći nivo otpornosti. Njihova sposobnost da očuvaju nezavisnost, kontinuitet rada i poverenje zajednica postale su jedno od ključnih pitanja za stabilnost demokratskih društava

Sproveli smo strateški zaokret, fokusirajući se na otpornost, brzinu reagovanja i zaštitu ključnih funkcija civilnog društva. Pristup je podrazumevao očuvanje organizacionog jezgra, jačanje upravljačkih sistema i razvoj fleksibilnijih programa koji omogućavaju pravovremenu podršku organizacijama i inicijativama pod pritiskom.

Istovremeno, Trag je nastavio da razvija inicijative koje imaju potencijal dugoročnog uticaja na civilno društvo. Razvoj fandrejzing.rs platforme za prikupljanje sredstava, jačanje sistema zaštite, kao i razvoj novih modela zajedničkog finansiranja za podršku lokalnim inicijativama predstavljaju ulaganja u buduću infrastrukturu civilnog društva.

Naša sposobnost da odgovorimo na izazove bila je moguća zahvaljujući poverenju i podršci partnera i donatora. Posebnu zahvalnost upućujemo Oak fondaciji, Fondu braće Rokfeler, Čarls Stjuart Mott fondaciji, Gerila fondaciji, Švajcarskoj Filantropskoj fondaciji, Britanskoj Ambasadi i Evropskoj uniji na podršci i posvećenosti.

U narednom periodu, Trag fondacija nastavlja da razvija model rada koji kombinuje finansijsku disciplinu, upravljanje rizicima i strateško investiranje u kapacitete sektora. Prioritet za naredne godine biće očuvanje građanskog prostora, razvoj lokalne filantropije i jačanje otpornosti organizacija civilnog društva u Srbiji i regionu.

Globalni i regionalni trendovi ukazuju da će izazovi sa kojima ćemo se suočiti u narednom periodu verovatno postajati sve složeniji. Nastavak oružanih sukoba, rastući broj civilnih žrtava, klimatske i humanitarne krize, inflatorni pritisci i slabljenje institucija koje štite ljudska prava i demokratske vrednosti stvaraju okruženje produžene neizvesnosti. Takvi procesi ne smeju obeshrabriti delovanje civilnog društva. Naprotiv, oni ukazuju na potrebu za novim oblicima solidarnosti, saradnje i zajedničkog finansiranja inicijativa koje štite javni interes, ljudska prava i dostojanstvo građana.

Ostajemo posvećeni jačanju poverenja, solidarnosti i građanskog učešća u zajednicama, razvoju lokalne filantropije i podršci inicijativama koje pokreću pozitivne društvene promene.

izvršna direktorka Trag fondacije

Milka Danjanović

Podržano je 264 projekta
(135 novih)

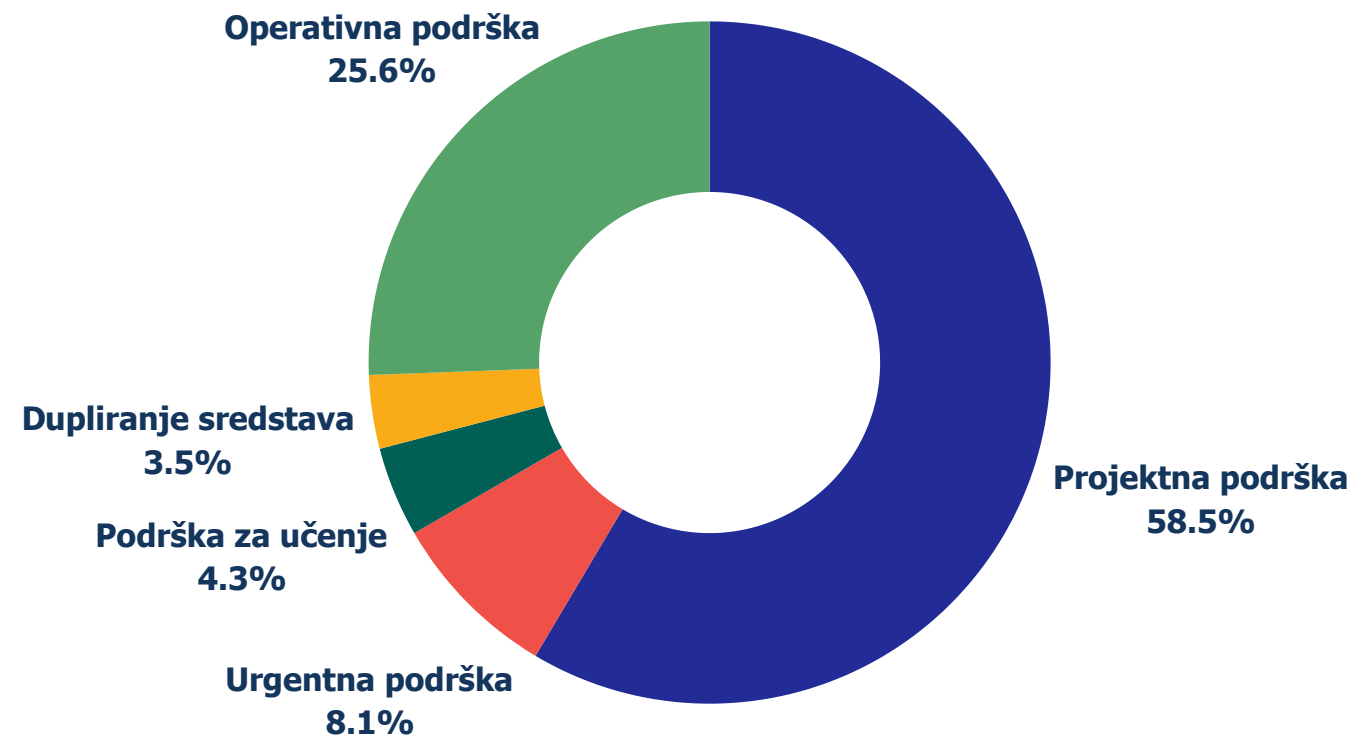
Dodeljeno je 2,469,509 USD

Najveći broj projekata realizovan je
u Šumadiji i Zapadnoj Srbiji

Najzastupljenije teme su prevencija
porodičnog i partnerskog nasilja,
solidarna ekonomija, razvoj
lokalne zajednice i briga o
mladima.

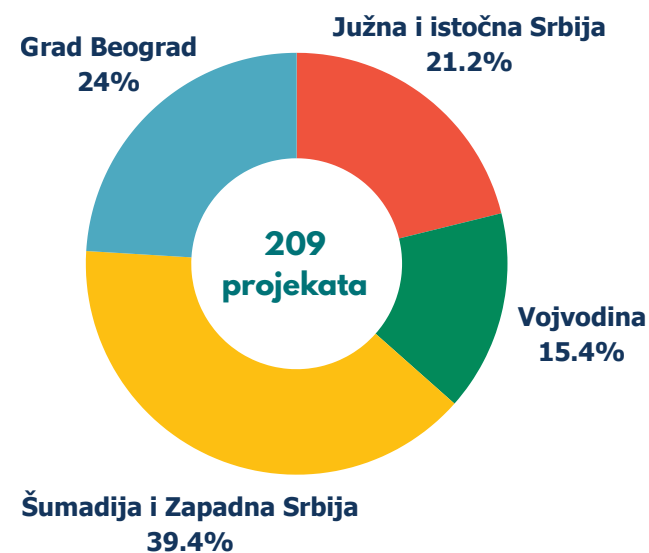
Najčešći tip podrške je kroz
projektno finansiranje

STRUKTURA PODRŠKE

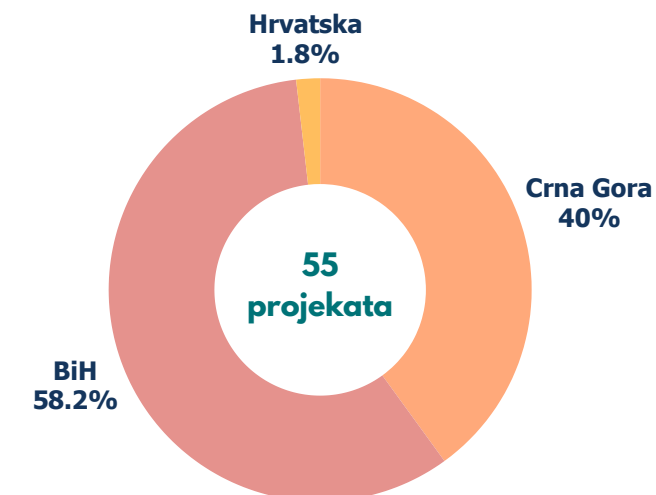

TERITORIJALNA RASPODELA

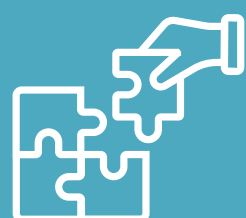
SRBIJA

REGION

GRAĐANSKI AKTIVIZAM I JAVNO ZAGOVARANJE

**Dodelili smo 21 urgentni
grant u vrednosti od
59.000 USD**

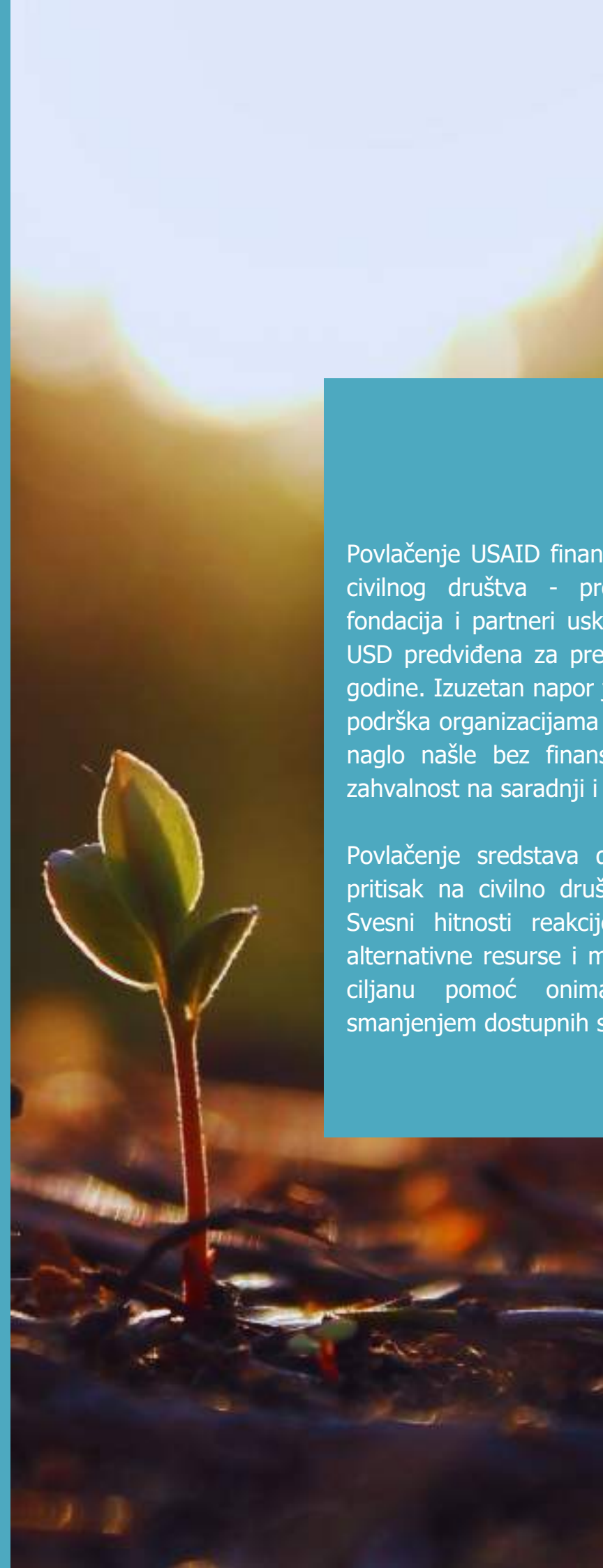
**Podržali smo 25 zagovaračkih
inicijativa u oblasti socijalnih
politika**

**Podržali smo 9 inicijativa
solidarnog preduzetništva u
ukupnoj vrednosti od
45.000 USD**

Povlačenje USAID finansiranja ozbiljno je potreslo sektor civilnog društva - program koji su sprovodili Trag fondacija i partneri uskratio je udruženja za 3.5 miliona USD predviđena za preko 400 projekata do kraja 2028. godine. Izuzetan napor je uložan da se osigura adekvatna podrška organizacijama i lokalnim inicijativama koje su se naglo našle bez finansiranja. Ovim putem izražavamo zahvalnost na saradnji i podršci u tom procesu.

Povlačenje sredstava dogodilo se u trenutku kada je pritisak na civilno društvo u Srbiji već bilo u porastu. Svesni hitnosti reakcije, Trag fondacija je mobilisala alternativne resurse i mehanizme podrške kako bi pružili ciljanu pomoć onima koji su najteže pogođeni smanjenjem dostupnih sredstava i povećanim pritiscima.

Program urgentne podrške

Sužavanje građanskog prostora i finansijski izazovi zahtevali su brzu i stratešku reakciju. Ubrzo nakon povlačenja USAID-a, Trag je razvio manji program urgentnih grantova, kroz ulaganje sopstvenih resursa i doprinosa drugih donatora (Gerila fondacija, Britanska ambasada). Sredstva su uložena u pokrivanje neposrednih operativnih troškova organizacija koje su se iznenada našle bez finansiranja, kao i mentorstvo za krizno upravljanje usmereno na prikupljanje sredstava u zajednici i finansijsku podršku za kampanje prikupljanja sredstava.

Kako su pritisci rasli, program se razvio u širi mehanizam hitne podrške koji se bavi vanrednim situacijama, kršenjima ljudskih prava i različitim oblicima represije, formalizovan kao **Fond za urgentnu podršku**. Ova zajednička inicijativa Peace Nexus, Rockefeller Brothers Fonda, Trag fondacije i KCSF ima za cilj da omogući brzu podršku organizacijama čija su bezbednost ili rad ugroženi. Fond je dostupan u regionu Zapadnog Balkana i u Hrvatskoj, a zasniva se na zajedničkom donatorskom fondu koji omogućava fleksibilno i brzo reagovanje u kriznim situacijama. Podrška je namenjena za pravnu pomoć, mere digitalne ili fizičke bezbednosti, medicinsku pomoć, privremeno preseljenje ili psihosocijalnu podršku, zavisno od hitnosti i prirode pretnje, a u 2025. godini je dodeljen 21 grant.

Više informacija o programu dostupno je na internet stranici: civicemergencyfund.com

Impuls zajednice - lokalne akcije za promene

Trag je uspešno konkurisao i obezbedio trogodišnju podršku u okviru **EU Civil Society Facility programa**. Impuls zajednice - lokalne akcije za promene (2026–2029) je projekat sa ukupnim budžetom od 800.000 evra i sprovodi se u partnerstvu sa organizacijama **Proaktiv** iz Niša, **Svetionik** iz Novog Pazara i **Inženjeri zaštite životne sredine** iz Novog Sada, sa ciljem jačanja participativne demokratije i otpornosti civilnog društva u Srbiji.

Projekat će kombinovati razvoj kapaciteta i finansijsku podršku u oblastima kao što su javno zagovaranje, inkluzivno upravljanje, mobilizacija građana, prikupljanje sredstava, transparentnost i odgovornost rada. U planu je dodela 40 grantova u naredne tri godine, a projekat podrazumeva i javne događaje, regionalne razmene i učenje iz prakse sa ciljem jačanja demokratskog učešća u društvenom životu.

Dodatna inovacija koju će projekat podržati predstavlja i digitalna platforma za prikupljanje sredstava **Fandrejzing.rs**. Svrha platforme je da služi kao održivi digitalni alat koji omogućava brzo prikupljanje sredstava za podršku lokalnim inicijativama. Do sredine godine, osnovne stranice i funkcionalnosti su finalizovane, čineći ovaj alat ključnim kratkoročnim prioritetom sa visokim potencijalom za dugoročnu održivost.

Zelene ideje

Trag fondacija je i u ovoj godini je organizovala ciklus **Nacionalnog foruma za Zelene ideje**. Konkurs je posvećen prepoznavanju pojedinaca i pojedinki, organizacija ili malih preduzeća, koje primenjuju uspešne poslovne prakse, tehnologije i znanja poslovnog sektora kako bi rešili društvene probleme u svojim zajednicama.

Pristiglo je 15 prijava, a 11 najboljih poslovnih ideja učestvovalo je na obuci o solidarnom preduzetništvu. Cilj obuke bio je pojašnjavanje koncepta solidarne ekonomije i solidarnog preduzetništva, te definisanje društvenog uticaja i ekonomske održivosti podnetih predloga. Nakon obuke, 10 učesnika je unapredilo svoje finalne prijave koje su prosledene članovima žirija. Nacionalno takmičenje je održano 4. septembra, kada su finalisti predstavili svoje biznis planove žiriju sastavljenom od stručnjaka iz privatnog sektora, civilnog društva i akademske zajednice:

- Vladimir Jovanović, SME SUPPORT;
- Aleksandra Mirić, CSR specijalista, LIDL;
- Milica Babić, konsultantkinja za komunikacije, CSR i održivost, OTP banka;
- Nikola Stanojević, rukovodilac tendera u Startupblink-u, konsultant za inovacije i poslovni razvoj pri Fondu za nauku;
- Ana Popović, ekspertkinja za životnu sredinu i profesorka na Akademiji strukovnih studija Politehnika.

Tri inovativne, održive preduzetničke inicijative izabrane su kao pobednici:

- **Prva nagrada - Udruženje građana „Mašta može svašta“ iz Aleksinca kombinuje ekološki i društveni uticaj smanjujući tekstilni otpad i stvarajući prilike za zapošljavanje žena iz ranjivih grupa.** Kroz sakupljanje, reciklažu i redizajn korišćene odeće u jedinstvene proizvode, kao i usluge popravke i edukativne radionice, inicijativa promovise lokalni model kružne ekonomije, osnažuje žene i aktivno uključuje zajednicu u održive prakse.
- **Druga nagrada – Udruženje građana Studenac, smeštena u zlatiborskom kraju, inicijativa revitalizuje zapuštene ruralne resurse i tradicionalno znanje o lekovitim biljkama kroz osnivanje biljne zadruge.** Okuplja žene, mlade i starije članove zajednice radi proizvodnje prirodne kozmetike, čajeva i biljnih preparata. Projekat podržava ekološku održivost, međugeneracijsku saradnju i rodnu ravnopravnost, istovremeno stvarajući održive prilike za zaradu i jačajući lokalnu zelenu ekonomiju.
- **Treća nagrada – Ride&Stride, mobilna aplikacija koja podstiče zaposlene da putuju na posao na održiv način (pešice, biciklom, javnim prevozom ili deljenjem vožnje) nagrađujući ih bodovima koji se mogu zameniti za ekološke proizvode i usluge.** Aplikacija povezuje kolege koje putuju sličnim rutama, olakšava deljenje prevoza i promovise široko prihvatanje niskouglične mobilnosti, doprinoseći smanjenju emisija CO₂, manjoj zagušenosti saobraćaja i jačanju radnih zajednica.

Pobednici su učestvovali i na Regionalnom forumu za zelene ideje održanom u Ohridu u oktobru, a pobednička ideja Ride&Stride iz Srbije dobila je nagradu od 10.000 dolara u kategoriji za Napredne ideje.

Pokret Polet

Istraži Osnaži

Trogodišnji program za podršku zagovaračkim inicijativama u oblasti socijalnih politika je uspešno priveden kraju ove godine sa postignutim zagovaračkim rezultatima i brojnim preporukama za razvoj socijalnih javnih politika.

Godina je počela **konferencijom „Pokret Polet – Impuls promena“** u Evropskoj kući u Beogradu, koja je otvorila prostor za međusektorski dijalog o sistemskim izazovima i zagovaračkim prioritetima u oblasti socijalne zaštite, socijalnog preduzetništva i radnih prava. **Iniciran je i zatvoreni konkurs „Pobednici promena“, u okviru kog je podržano tri organizacije u sprovođenju poslednjeg ciklusa zagovaračkih inicijativa.**

Kroz ovaj program, finansiran od strane Evropske unije, podržano je 35 organizacija koje su sprovele 43 zagovaračke inicijative, u ukupnoj vrednosti od 599.000 EUR. Program je pružio podršku i za 43 istraživača i istraživačica iz univerzitetskih centara u Beogradu, Novom Sadu, Nišu i Kragujevcu, koji su do kraja programa kreirali 40 analiza socijalnih politika, objavljenih u finalnoj publikaciji **„Zajedno u zagovaranju“**.

Program Istraži - Osnaži je takođe priveden kraju, osnaživši 30 organizacija civilnog društva koje su radile na pitanjima zaštite životne sredine, pružanja javnih usluga, prava osoba sa invaliditetom, urbanog razvoja i učešća mladih. Podržane su inicijative poput zagovaranja izmene Zakona o bezbednosti saobraćaja od strane Saveza za pristupačnost, formiranju radnih grupa pri nadležnim ministarstvima za formiranje inkluzivnih politika, kao i inicijative mobilizacije podrške za bolje upravljanje životnom sredinom.

Deset podržanih organizacija bilo je direktno pogođeno suspenzijom USAID finansiranja, budući da je program funkcionisao po modelu sufinansiranja. Radi jačanja održivosti i otpornosti civilnog društva pogođenog povlačenjem donatora, Trag je organizovao i specijalizovanu **obuku za krizno prikupljanje sredstava**, o kojima će biti više reči u narednim delovima izveštaja.

Savet za kreiranje podsticajnog okruženja za delovanje civilnog društva

U januaru brojne organizacije civilnog društva bile su izložene intenzivnom pritisku i pretnjama. Članovi Saveta iz redova organizacija civilnog društva su pozivali Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog na reakciju, zahtevajući proaktivan pristup. Sve je kulminiralo krajem januara kada je radionica NGO akademije, koju je organizovala ERSTE Stiftung u Beogradu, rezultirala hapšenjima, saslušanjima i deportacijama učesnika iz susednih zemalja, uz ponovni izostanak reakcije nadležnih ministarstava.

U tom trenutku, **članovi Saveta iz redova organizacija civilnog društva odlučili su da zamrznu svoje članstvo u Savetu, dok se okolnosti koje su ugrozile funkcionisanje i rad organizacija civilnog društva efikasno ne reše.** Eksplicitno očekivanje bilo je da Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog deluje u okviru svog mandata i nadležnosti. Kako je ta reakcija izostala, rad Saveta je do daljnjeg obustavljen. Nakon individualnih sastanaka, članovi Saveta iz redova organizacija civilnog društva dostavili su nadležnom ministarstvu sveobuhvatan dokument u kojem su detaljno izneli preduslove za obnavljanje rada Saveta.

Kad dobre namere dobiju poslovni model: Ride & Stride i budućnost odlaska na posao

Na regionalnom takmičenju Balkan Green Ideas, održanom u Ohridu, Severna Makedonija, od 29. septembra do 3. oktobra 2025. godine, startup Ride & Stride osvojio je 10.000 američkih dolara, pored toga što je prethodno dobio i nagradu na Nacionalnom forumu za Zelene ideje. Ovo priznanje je vetar u leđa za dalji razvoj inovativnog rešenja koje se bavi problemima gužvi u gradovima, zagađenja vazduha i neodrživih navika u svakodnevnom putovanju na posao.

Ride & Stride je mobilna aplikacija koja motiviše zaposlene da biraju održive načine odlaska na posao, uključujući zajedničku vožnju, javni prevoz, vožnju bicikla i pešačenje. Kroz gejmfikaciju, rang liste i sistem nagrada, aplikacija pretvara svakodnevno putovanje u zanimljivu i društveno korisnu naviku. Podsticanjem deljenja vožnje i korišćenja alternativnih vidova prevoza, aplikacija direktno doprinosi smanjenju saobraćajnih gužvi, nižim emisijama štetnih gasova i jačanju veza među zaposlenima.

Kako je izjavio suosnivač startapa Uroš Arsenijević, sve je počelo njihovim nezadovoljstvom zbog saobraćajnih gužvi i zagađenja vazduha. Shvatili su da je suštinski problem jednostavno preveliki broj automobila na ulicama. Da bi ljudi ostavili automobile kod kuće, potrebna im je motivacija i opipljiva vrednost. Dobre namere same po sebi nisu dovoljne - mora postojati poslovni model i dugoročni podsticaji za sve uključene strane. Ovaj uvid postao je temelj Ride & Stride-a.

Aplikacija je osmišljena tako da služi i kompanijama i zaposlenima, te je koriste preduzeća smeštena u prometnim urbanim centrima, kao i proizvodni pogoni u prigradskim i ruralnim područjima. Posebna funkcija za zajedničku vožnju omogućava zaposlenima iz ruralnih sredina da dele prevoz duž istih ruta, čime se poboljšava pristup radnom mestu, smanjuju troškovi prevoza i umanjuje negativan uticaj na životnu sredinu. Zaposleni koji se odluče za održive načine prevoza mogu ostvariti nagrade poput popusta na bicikle, električne bicikle, fitness opremu, održivu kozmetiku i zdrave prehrambene proizvode koje obezbeđuju partnerske kompanije.

Tim je razvio mobilno rešenje namenjeno kompanijama koje žele da unaprede svoje društvene i ekološke prakse, istovremeno nudeći zaposlenima konkretne benefite. Danas je Ride & Stride prerastao okvire same aplikacije i postao pokret koji promoviše odgovorno poslovanje i zdravije svakodnevne izbore. Kroz partnerstva sa kompanijama, startup menja navike putovanja na posao i pokazuje da male, praktične promene mogu doneti značajne koristi zajednici. Tokom 2025. godine aplikacija je zvanično implementirana u dve kompanije u Srbiji, koje će testirati funkcionalnosti ponuđenih paketa usluga. U 2026. godini Ride & Stride ima za cilj da pridobije 22 nove kompanije putem potvrđenog modela direktnog kontakta, kao i uvođenjem takmičenja među kompanijama, koristeći model rasta zasnovan na samom proizvodu.

Podrška razvoju socijalnog preduzetništva u lokalnim zajednicama u Kragujevcu

Putokaz Kragujevac je lokalna organizacija posvećena inkluziji i socio-ekonomskom razvoju, sa dugogodišnjim radom usmerenim na unapređenje prilika za ljude koji se suočavaju sa preprekama na tržištu rada. Putokaz je odlučio da se uhvati u koštac sa izazovom koji je istovremeno praktičan i sistemski: kako učiniti da socijalno preduzetništvo u Kragujevcu postane nešto što zajednice prepoznaju, institucije podržavaju, a lokalne politike aktivno razvijaju - umesto da ostane oslonjeno na individualni entuzijazam i kratkotrajne projekte.

Počeli su približavanjem ove teme građanima. Putokaz je socijalno preduzetništvo izveo iz sala za sastanke u svakodnevni javni prostor, predstavljajući društveno odgovorne proizvode i inicijative, razgovarajući sa prolaznicima i pokazujući da socijalna ekonomija nije apstraktan pojam, već model koji može da stvara radna mesta, dostojanstvo i usluge tamo gde su najpotrebniji. Paralelno su radili sa školama i mladima, koristeći radionice kako bi ideju socijalnog preduzetništva povezali sa vrednostima solidarnosti, odgovornosti prema zajednici i lokalnog razvoja.

Putokaz je strpljivo gradio savezništva oko zajedničkog cilja: funkcionalnog lokalnog ekosistema za socijalno preduzetništvo. Mapirali su inicijative i aktere, organizovali dijalog između institucija i civilnog društva i ojačali saradnju sa partnerima koji mogu podržati dugoročni razvoj, poput poslovne zajednice. Korak po korak, ovi naponi stvorili su i dokaze i zamah potreban da se od podizanja svesti pređe na konkretne institucionalne korake.

Taj zamah doveo je do značajne prekretnice: Grad Kragujevac je osnovao Komisiju za razvoj socijalnog preduzetništva, formalni mehanizam koji je ovoj temi konačno dao mesto u okviru lokalnog upravljanja. Za Putokaz to nije bio samo administrativni iskorak, već strukturna promena, prostor u kojem se mogu definisati odgovornosti, usaglasiti prioriteta i planirati mere podrške na predvidiv i održiv način.

Od tog trenutka, rad se prirodno usmerio ka dugoročnim obavezama. Putokaz je pomogao da se saradnja učvrsti formalnim sporazumom sa lokalnom samoupravom i doprineo izradi lokalnog programa za socijalnu ekonomiju i socijalno preduzetništvo, okvira osmišljenog da dobre namere pretoči u konkretnu podršku. Grad Kragujevac je prva jedinica lokalne samouprave u Srbiji koja je usvojila Program za socijalno preduzetništvo i socijalnu ekonomiju za period 2026–2028, sa 10 miliona dinara opredeljenih iz gradskog budžeta za podršku razvoju socijalnog preduzetništva. Svrha programa je jednostavna, ali snažna: olakšati pokretanje, rast i održivost socijalnih preduzeća i inicijativa zasnovanih na solidarnosti, posebno onih koje stvaraju prilike za ranjive grupe.

Priča Putokaza dobar je primer kako se promene zaista dešavaju u lokalnim zajednicama: počinju vidljivošću i poverenjem, rastu kroz izgradnju koalicija i prikupljanje dokaza, a postaju trajne tek kada se ugrade u institucije i strateško planiranje. Povezujući građane, mlade, organizacije civilnog društva i donosiocice odluka oko zajedničke agende, Putokaz je pomogao da se Kragujevac približi modelu u kojem socijalno preduzetništvo nije izuzetak, već podržan i prepoznat deo lokalnog razvoja.

autor fotografija: Nebojša Raus

OSNAŽIVANJE ŽENA

Podržano 40 ženskih organizacija i mreža sa više od 1.5 miliona USD

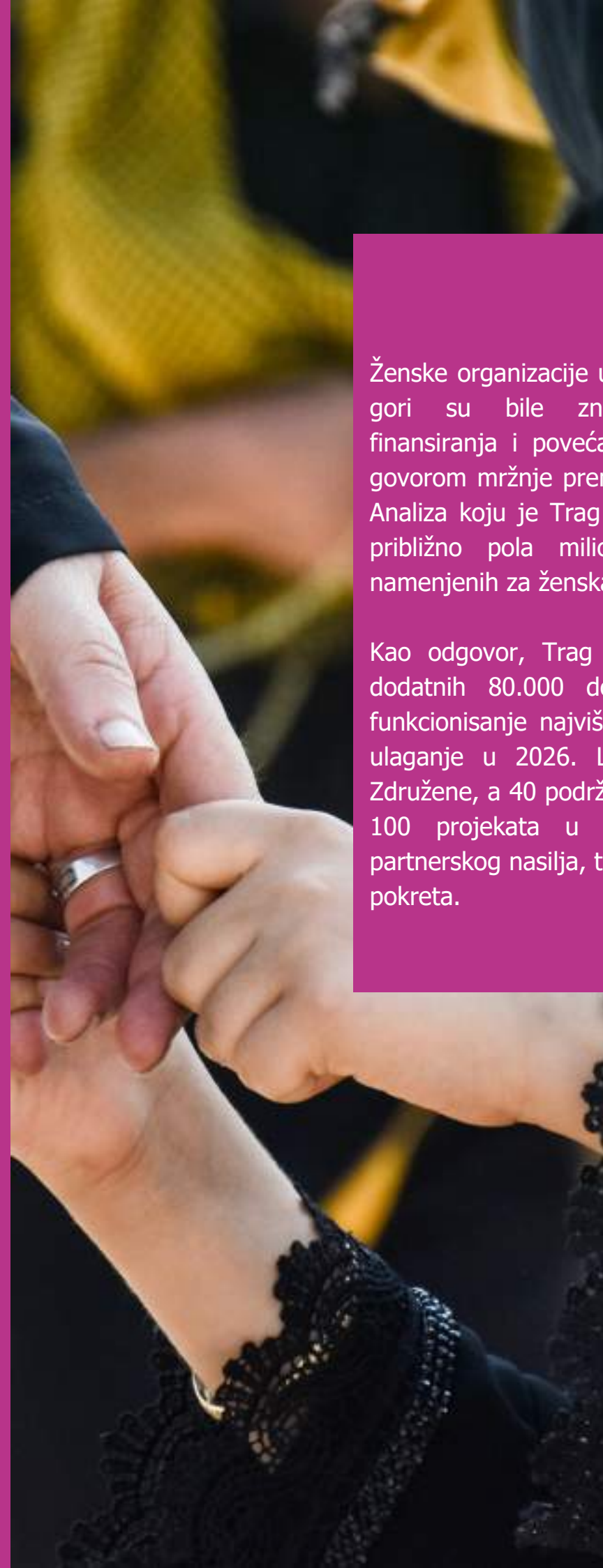
Šest organizacija koje upravljaju sigurnim kućama, pretežno u Bosni i Hercegovini, obezbedile su boravak za više od 270 žena

Podržane organizacije sprovele su više od 400 obrazovnih intervencija

Ženske organizacije u Srbiji, Bosni i Hercegovini i Crnoj gori su bile značajno pogođene povlačenjem finansiranja i povećanim pritiscima, kao i sve češćim govorom mržnje prema ženama u medijskom diskursu. Analiza koju je Trag sproveo, ukazuje da je povučeno približno pola miliona američkih dolara prvobitno namenjenih za ženska prava.

Kao odgovor, Trag je uz podršku donatora izdvojio dodatnih 80.000 dolara za organizacije kojima je funkcionisanje najviše ugroženo, a planira se dodatno ulaganje u 2026. Lansirana je i mobilna aplikacija Združene, a 40 podržanih organizacija sprovelo je preko 100 projekata u oblastima prevencije porodično-partnerskog nasilja, trgovine ljudima i izgradnje ženskog pokreta.

Snažnije zajedno

U okviru nastojanja da se neguje intersekcionalni pristup prema ranjivim ženama, Trag je organizovao novu rundu participativnog programa Snažnije zajedno i razvio novi Fond za višestruku diskriminaciju.

U okviru poziva za **Snažnije zajedno**, pristiglo je 168 prijava, od kojih je Trag uvrstio 100 u uži izbor. Deset projekata sa najvišim ocenama zatim je razmatrao Selekcioni Odbor, sastavljen od predstavnica ženskih organizacija koje nemaju pravo učešća na konkursu. Odbor je potvrdio odluke zajednice, i **podržano je 14 inicijativa koje se bave prevencijom porodično partnerskog nasilja, borbom protiv trgovine ljudima i jačanjem ženskog pokreta, s fokusom na žene koje se suočavaju sa višestrukim oblicima diskriminacije i one koje deluju u manjim zajednicama van velikih gradskih centara.**

Fond za višestruku diskriminaciju je pokrenut je sa fokusom na organizacije koje predvode Romkinje, žene sa invaliditetom i LGBTQ grupe, proširujući raznolikost i inkluzivnost portfolija. U periodu od januara do oktobra, sproveden je proces mapiranja odgovarajućih partnerskih organizacija. Kao rezultat toga, **osam organizacija sa dokazanim rezultatima, snažnim poverenjem zajednice, i spremnošću za institucionalno finansiranje odabrano je i podržano ukupnim iznosom od 130.000 dolara.**

Prevenција psihološkog nasilja

Trag fondacija nastavila je da razvija program podrške inicijativama koje se bave prevencijom različitih oblika psihološkog nasilja. Podržani su projekti SHARE Fondacije, SOS Nikšić, Digitalne mreže i organizacija u portfoliju čiji je fokus prevencija psihološkog nasilja. Podrška organizacijama i mrežama širom regiona donela je značajan napredak u prepoznavanju, prevenciji i odgovoru na psihološko nasilje nad ženama i devojkicama. **Zajednički naponi ojačali su i profesionalne kapacitete, posebno u sistemima zdravstva, socijalne zaštite i pravosuđa, dok su žene izložene psihološkom nasilju dobile pristup informacijama, savetovanju i bezbednim servisima podrške.** Rezultati potvrđuju da strateško ulaganje u lokalne organizacije, međusektorsku saradnju i regionalno umrežavanje doprinosi održivoj, sistemskoj promeni.

Urgentni fond za podršku ženskim organizacijama

Usled povlačenja velikih donatora sa Zapadnog Balkana, godina je bila krizna za mnoge ženske organizacije. Sprovedena je procena potreba sa 40 organizacija, koja je pokazala da je povučeno 498.377 dolara USAID finansiranja, što je najviše pogodilo 14 organizacija iz portfolija. **Kao reakcija, izdvojeno je 80.000 dolara za hitnu podršku namenjenu za 9 organizacija koje su najteže pogođene krizom, sa ciljem pokrivanja osnovnih troškova i planiranja strategije prikupljanja sredstava.**

Ova podrška omogućila im je da nastave osnovne aktivnosti, stabilizuju poslovanje i smanje neposredne finansijske rizike. Prepoznajući da ova kratkoročna intervencija može odgovoriti samo na hitne potrebe, Trag je zajedno sa Oak fondacijom i uz podršku Swiss Philanthropy Fonda kreirao i Urgentni fond II namenjen za 2026. godinu. Nadograđujući se na naučene lekcije, **ovaj fond prelazi od pružanja hitne pomoći ka strateškom pristupu, usmerenom na jačanje dugoročne otpornosti kroz prilagođeni razvoj kapaciteta, unapređeno finansijsko planiranje i upravljanje rizicima, te podršku diversifikaciji finansiranja i održivom poslovanju.**

Združene.org

Razvoj i lansiranje mobilne aplikacije Združene.org predstavlja značajno strukturalno unapređenje koje povećava dostupnost, vidljivost i angažovanost korisnica. Platforma je nastavila da funkcioniše kao alat za jačanje kapaciteta i otpornosti ženskih organizacija širom regiona, okupljajući preko 450 korisnica.

Fondovi dostupni na platformi omogućili su organizacijama i aktivistkinjama da unaprede interne procedure, strateško planiranje i kapacitete za prikupljanje sredstava. Fond za brigu bio je posebno delotvoran u suočavanju sa izgaranjem i povećanim stresom, dok su studijske posete i učešće na konferencijama ojačali regionalnu saradnju. Fond za samoodrživost, podržao je tri inicijative koje su se fokusirale na očuvanje feminističkih i LGBTQ+ istorija, održavanje ključnih usluga za zajednicu. Fond za zajedničko pisanje projekata pomogao je u smanjenju nejednakosti između organizacija različitih kapaciteta omogućavanjem regionalne saradnje i pristupa stručnoj podršci za apliciranje za sredstva. Istovremeno, Fond za mlade feministkinje još jednom je potvrdio svoju ulogu kao strateška investicija u budućnost pokreta. Pored razvoja veština, program je ojačao međugeneracijsko poverenje, obnovu liderstva i uključivanje mladih feministkinja u organizacioni rad.

Mobilizacijski fond pokazao se kao respozivan i efikasan alat za podršku hitnim akcijama, s jasnim trendom ka kolektivnim inicijativama van velikih urbanih centara. **Dodeljeno je 19.500 dolara za osam inicijativa koje pokrivaju širok spektar tema i pristupa.** Podržane akcije doprinele su **decentralizovanom feminističkom organizovanju, radu sa marginalizovanim grupama i otporu nacionalističkim i patrijarhalnim narativima,** posebno u Srbiji, gde je smanjena donatorska prisutnost značajno povećala oslanjanje na fleksibilno i brzo finansiranje. Nekoliko projekata fokusiralo se na osnaživanje žena, poput organizacije MIONA koja je organizovala obuke za žene iz ruralnih područja u oblasti medijskog nastupa i javne komunikacije, dok se ŽUKO fokusirao na mlade žene i nastavnice pri integrisanju perspektiva rodne ravnopravnosti u građanski aktivizam. Ostale inicijative bavile su se prevencijom rodno zasnovanog nasilja, pa je tako DIVA razvila edukativni program za romske devojčice i njihove majke, usmeren na sprečavanje ranih brakova i nasilja, kao i radionice biblioterapije organizacije Romkinje sa sela za izgradnju samopouzdanja i emotivnog blagostanja romskih žena.

Fond je korišćen i za jačanje solidarnih mreža i čuvanje feminističke istorije, Nitna i Žene na putu proširile su nacionalnu mrežu inicijativa održive mode u ženskom vlasništvu kroz Festival drugačije mode, dok su Feministička SAGA i ŽEKO dokumentovale priče žena aktivistkinja i digitalizovale ključnu feminističku literaturu kako bi je učinile široko dostupnom.

Jačanje ženskog pokreta kroz ekspertsku podršku

FemNet

Kao rezultat bliske saradnje i koordinacije sa Kvinna Till Kvinna fondacijom, kreiran je **servis stručne podrške za ženske organizacije**. Radi efikasnijeg pružanja ove usluge, Trag fondacija angažovala je **Gender Knowledge Hub (GKH)** kroz projektni grant za upravljanje i sprovođenje aktivnosti. GKH je koordinisao zajednički skup stručnjaka i olakšao pristup bazama podataka dostupnim organizacijama iz oba portfolija, osiguravajući da ženske organizacije imaju korist od vođenja prilagođenog njihovim potrebama.

Ovaj okvir saradnje osmišljen je radi jačanja kapaciteta organizacija u oblastima ključnim za njihove misije, i dostupan je u Srbiji, Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori. Ukupno je izdvojeno 24.000 dolara, pri čemu je Trag fondacija doprinela sa 19.000 dolara, a Kvinna Till Kvinna fondacija 5.000 dolara.

Program je obuhvatio ukupno 24 ženske organizacije sa 70 ciljanih konsultacija osmišljenih kao praktične mentorske sesije usmerene na rešavanje neposrednih organizacionih izazova. Kao rezultat ove podrške, organizacije su ojačale pravnu usklađenost, finansijsko planiranje, interne procedure i prakse digitalne bezbednosti; unapredile kvalitet projektnog dizajna i povećale kapacitete za prikupljanje sredstava usklađene sa feminističkim vrednostima.

Kao odgovor na sužavanje građanskog prostora, smanjenje donatorskih sredstava i rastuće pritiske na civilno društvo širom Zapadnog Balkana, **četiri fondacije koje pružaju podršku ženskim organizacijama u regionu – Kvinna Till Kvinna fondacija, Rekonstrukcija ženski fond, Ekumenska ženska inicijativa i Trag fondacija – formirali su neformalni regionalni network pod nazivom FemNet.** Udružujući snage, objedinjeni su resursi, znanje i mreže radi jačanja prekogranične solidarnosti i zaštite ženskih ljudskih prava, demokratije i jednakosti u regionu.

Regionalni susret održan je u Baru, od 22. do 26. aprila, uz prisustvo više od 80 žena aktivistkinja iz Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Crne Gore i Srbije. Kroz panel diskusije i sesije u malim grupama učesnice su diskutovale o tome kako funkcionišu strukture moći unutar pokreta, zašto je klimatska pravda feministički problem i kako se briga može integrisati u aktivizam i radnička prava. Događaj je takođe adresirao antirasizam, ekofeminizam i ženski aktivizam na prvoj liniji zaštite životne sredine, istražujući zajedničke izazove kao što su povlačenje donatora, nacionalistički i antirodni pokreti. Susret je naglasio snagu neformalne saradnje, hitnost ujedinjavanja feminističkih i ekoloških borbi i važnost osiguravanja dobrobiti aktivistkinja uz trajni angažman. Nakon uspešnog događaja, četiri fondacije su se dogovorile da nastave saradnju pod imenom **FemNet**.

Paralelno, Trag je unapređivao razvoj filantropije za ženska prava jačanjem ekosistema korporativnog finansiranja u sve tri zemlje. Mapiranje korporativnih donatora i trendova davanja pružilo je osnov za ciljani korporativni angažman i prepoznavanje dobrih praksi korporativnih i individualnih donatora.

Novi život Memorijalnog doma Moluhe u Tuzli

Ženska vizija je organizacija iz Tuzle, koja ima mali staž, ali njihove promene za ovo kratko vreme osetila je cela zajednica. Njihov primarni fokus je na prepoznavanju i suzbijanju psihološkog nasilja, uočavanju znakova zlostavljanja i promociji nenasilne komunikacije. Pored osnaživanja žena, posebno su posvećene svojoj okolini, konkretno Mesne zajednice Solana (MZ Solana) u Tuzli.

Već su realizovale brojne aktivnosti u Tuzli i okolini, izgradivši snažnu saradnju sa lokalnim školama kroz seriju radionica za mlade. Sredinom 2024. godine uspostavile su uspešno partnerstvo sa MZ Solana, naseljem u kojem su dve članice organizacije, Amela i Mirela, odrasle. Ova saradnja pokazala se izuzetno plodonosnom, ne samo da su dobile priliku da dalje razvijaju svoje programe u prostorijama doma kulture, već im je dodeljena i posebna kancelarija uz simboličnu kiriju, dok su troškovi komunalija pokriveni.

Prostorije MZ Solana i dalje odišu duhom prošlih decenija, sa policama ispunjenim knjigama kakve su se nekada nalazile u svakom uglednom jugoslovenskom domu i oglasnim tablama sa fotografijama iz osamdesetih godina. Uz ove nostalgичne detalje, prostor je bio opterećen dotrajanim nameštajem i velikim, nedovoljno korišćenim površinama koje su retko temeljno čišćene. Kao odgovor na to, mlade članice Ženske Vizije organizovale su više volonterskih akcija kako bi očistile i raščistile prostor, okrećile zidove i uklonile zastareli nameštaj. Preuzele su čak i zahtevan zadatak čišćenja velikih, teško dostupnih spoljašnjih prozora, kao i popravku rasvete ispred ulaza. Pored mladih, u akcijama su učestvovali i žene iz lokalne zajednice, mnoge od njih polaznice radionica organizacije, kao i drugi stanovnici naselja.

Nakon što je prostor očišćen i obnovljen, tim je osnovao prvu aktivnu biblioteku mesne zajednice u Tuzli - Biblioteku MZ Solana. Smeštena u glavnoj sali objekta, biblioteka ima prijatan kutak za čitanje namenjen razmeni ideja i razgovorima o knjigama. Mnogi građani donirali su knjige, a najdirljiviji doprinos stigao je od najmlađih članova zajednice - dece koja u istom prostoru pohađaju probe folklor.

Biblioteka je zvanično otvorena u septembru 2025. godine, u prisustvu gradonačelnika Tuzle, brojnih zainteresovanih građana i predstavnika medija. Ovaj značajan događaj označio je novi početak za prostor koji ima posebnu emotivnu vrednost za zajednicu. Od tada se biblioteka aktivno koristi, a članice udruženja Ženska Vizija već planiraju nove aktivnosti i projekte. Njihova želja je da prostor ponovo postane živ i ispunjen energijom, baš kao u vreme kada su Amela i Mirela odrastale.

FILANTROPIJA

3 nove lokalne fondacije u Kragujevcu, Kraljevu i Braničevskom okrugu

23 lokalne komšijske inicijative podržane sa preko 2 miliona RSD

Program izgradnje pokreta lokalnih fondacija u Srbiji u 2025. godini postigao je značajne uspehe - registracija novih lokalnih fondacija u Kraljevu, Kragujevcu, Braničevskom okrugu i Sarajevu je označila kulminaciju dugogodišnjeg procesa mentorstva, razvoja kapaciteta i izgradnje baze podrške.

Uz jaku uključenost postojećih lokalnih fondacija i inicijativnih grupa, osiguran je nastavak projekta Fondacija našeg kraja - Zajednica se pita, uz podršku C.S. Mott fondacije u vrednosti od 450.000 dolara do 2028. godine.

Lokalne fondacije u Srbiji i Bosni i Hercegovini

U okviru prvih konkursa sprovedenih u Kraljevu, Braničevskom okrugu, Kragujevcu, inicijativne grupe uz podršku Trag fondacije kao fiskalnog agenta su uložile 19.811 dolara za inicijative u oblastima revitalizacije javnih prostora, umetnosti i kulture, sporta i rekreacije, zdravlja i dobrobiti životinja, kao i uključivanja ranjivih grupa.

Krajem godine, sve tri inicijativne grupe ispunile su uslove za registraciju i, uz administrativnu, finansijsku i stručnu podršku, zvanično su registrovane. Zajedno su prikupile preko 19.000 dolara (koje je Trag duplirao) i preraspodelile 19.811 dolara za podršku lokalnim inicijativama. Nakon registracije dodeljeni su institucionalni grantovi od 15.000 dolara za svaku novoosnovanu lokalnu fondaciju, s ciljem podrške konsolidaciji u prvoj godini poslovanja, dok su izdvojena i dodatna sredstva za sesije strateškog planiranja.

Organizovana su dva susreta u okviru kojih su se okupili predstavnici inicijativnih grupa, registrovanih lokalnih fondacija i Traga. Oba susreta pružila su platformu za razmenu znanja, iskustava i planiranje sledećih koraka. Poseban naglasak stavljen je na proaktivne upravljačke strukture, efikasnu komunikaciju, mobilizaciju lokalnih resursa i participativno regrantiranje. Pored toga, vođene su diskusije o referentnim tačkama za izgradnju pokreta i strategijama za uspostavljanje formalne mreže lokalnih fondacija do 2028. godine.

U Bosni i Hercegovini, Trag je nastavio da pruža podršku postojećim lokalnim fondacijama u Zenici, Bijeljini i Sarajevu. U januaru, Lokalna fondacija Sarajevo zvanično je registrovana pri Ministarstvu pravde Bosne i Hercegovine, označavajući njenu formalnu tranziciju u fazu samostalnog funkcionisanja. Lokalna fondacija Bijeljina nadzirala je sprovođenje inicijativa podržanih kroz svoj treći javni konkurs. U aprilu, organizovali su tradicionalni prolećni događaj Potrage za uskršnjim jajima, sa više od 700 posetilaca (preko 300 dece), prikupivši 1.075 evra. U martu, Lokalna fondacija Zenica organizovala je donatorski iftar tokom meseca ramazana, okupivši više od 90 učesnika. Ovaj fandrejzing događaj privukao je preko 140 donatora (uključujući i one koji nisu mogli lično prisustvovati) i prikupljeno je 1.534 evra. U aprilu, fondacija je pokrenula svoj treći javni konkurs, u okviru kog je pristiglo 33 prijave, a 10 je podržano u ukupnoj vrednosti od 15.714,28 evra

Infrastruktura za budućnost

Trag fondacija bila je deo organizacionog odbora globalne konferencije „Infrastruktura za budućnost“, koja je održana u Bukureštu od 7. do 10. aprila. Konferencija je okupila praktičare koji predvode nacionalne i regionalne organizacije za podršku lokalnim fondacijama koje deluju u Evropi, Africi, Americama i Okeaniji, kao i saveznike iz sektora filantropije i razvoja.

Pre konferencije, Trag i lokalna fondacija Stara Pazova ugostili su 20 predstavnika organizacija za podršku lokalnim fondacijama iz Latinske Amerike, koji su učestvovali u studijskoj poseti pokretima lokalnih fondacija u Mađarskoj i Srbiji pre nastavka puta u Rumuniju. Tokom posete, gosti iz Latinske Amerike imali su priliku da se upoznaju sa iskustvima Trag fondacije i sprovođenjem programa izgradnje pokreta na Zapadnom Balkanu, čija je metodologija delimično prenesena i implementirana u zemljama poput Kolumbije, Čilea i Perua u prošlosti.

U novembru, predstavnici Traga učestvovali su na skupu koji je organizovala Evropska inicijativa za lokalne fondacije (ECFI) u Beču. Ovaj događaj istakao je ključnu ulogu organizacija za podršku lokalnim fondacijama u održavanju otpornosti filantropskog ekosistema. Ove organizacije opisane su kao potporna infrastruktura sektora - tiho osiguravajući da lokalne fondacije mogu efikasno da funkcionišu čak i u kompleksnim okruženjima, od suočavanja sa dezinformacijama i premošćavanja urbano-ruralnih podela do angažovanja mladih i izgradnje poverenja u podeljenim zajednicama.

Trag fondacija uspešno je završila saradnju na projektu podržanog od strane Western Balkan Fund-a, sa Konektom (Severna Makedonija) kao vodećim partnerom i Tuzlanskom lokalnom fondacijom (Bosna i Hercegovina).

Projekat je sistematizovao znanje o lokalnoj filantropiji i funkcionisanju lokalnih fondacija, istovremeno jačajući veze između pokreta u Bosni i Hercegovini, Severnoj Makedoniji i Srbiji. U julu, članovi iz organizacija u Severnoj Makedoniji posetili su Lokalnu fondaciju Niš, Lokalnu fondaciju Stara Pazova, Lokalnu fondaciju Bijeljina i Trag fondaciju, s ciljem učenja iz praktičnog iskustva i istraživanja dobrih praksi. Poseta se fokusirala na rezultate i jedinstvene pristupe prikupljanju sredstava, kao i na specifičnu stručnost i fleksibilnu podršku koju organizacija za podršku lokalnim fondacijama treba da pruži.

Proces učenja i razmene kulminirao je publikacijom „Jačanje lokalne filantropije na Balkanu – priča o otpornosti i brizi“, čije su autorke Amila Čitaković, koordinatorka za komunikacije u Tuzlanskoj lokalnoj fondaciji, i Jana Šarić, programska koordinatorka u Trag fondaciji. Ključni nalazi i preporuke za budući razvoj modela lokalnih fondacija predstavljeni su na skupu u Skoplju od 21. do 23. oktobra.

Re-think Balkans

Trag fondacija bila je i deo akcionog istraživačkog projekta "Preispitivanje pristupa izgradnji pokreta zajedničkih fondacija na Balkanu" koji se sprovodi u saradnji sa Evropskom inicijativom za lokalne fondacije (ECFI) i Konekt-a iz Skoplja, uz podršku Porticus fondacije. **Sprovedena su dva istraživanja na nacionalnom nivou za Srbiju i Bosnu i Hercegovinu, dokumentujući razvoj lokalnih fondacija kroz prizmu okvira 4C (Kapaciteti, Sposobnosti, Kredibilitet, Veze).** Autorka istraživanja, Marija Mitrović, direktorka programa filantropije sprovedla je dubinske intervju sa reprezentativnim grupama iz lokalnih fondacija. Zaključci istraživanja korišćeni su za informisanje regionalne komparativne analize koju je sproveo ECFI. Nakon završetka istraživanja, Trag fondacija i lokalne fondacije iz Srbije prisustvovala su regionalnom skupu sredinom oktobra u Skoplju.

Konkurs za prijave za napredni nivo programa zaključen je u januaru sa 20 pristiglih prijava, ali je proces selekcije prekinut zatvaranjem projekta Inspire2Action. **Uprkos tome, Trag je nastavio da podržava devet grantija Akademije održivosti, koji su zajedno prikupili 10.493 dolara od individualnih donatora i lokalnih preduzeća, kao i 12.263 dolara u nenovčanim doprinosima.**

Kako bi sačuvali poverenje donatora i osigurali završetak kampanja, Trag je pomogao organizacijama da komuniciraju transparentno i ponudio da pokrije nepotrošena sredstva tehničkih grantova. Dve organizacije, koje deluju u oblasti obrazovanja i mentalnog zdravlja, odlučile su da nastave prikupljanje, revidirale su svoje fandrejzing planove i ponovo pokrenule kampanje u junu mesecu. Obe kampanje uspešno su produžene u januar 2026. godine, omogućavajući organizacijama da obezbede dodatne resurse.

Pokrenut je i program Krizni fandrejzing, kako bismo organizacijama prethodno podržanim u okviru raznih Tragovih programa omogućili da stabilizuju svoj rad kroz diverzifikovano prikupljanje sredstava. U martu, sedam organizacija aktivnih u oblasti zaštite životne sredine, ženskog preduzetništva, mentalnog zdravlja i razvoja zajednice učestvovalo je na dvodnevnoj obuci u Beogradu. Do kraja godine, četiri od pet podržanih organizacija završile su svoje kampanje prikupljanja sredstava, dok je jedna produžila svoju kampanju grupnog finansiranja i u 2026. godini. Kroz kombinaciju mentorstva i tehničkih grantova u iznosu od po 1.000 dolara, program je unapredio kapacitete organizacija u oblasti prikupljanja sredstava i finansijske održivosti. Kao rezultat, organizacije su obezbedile resurse za tekuće aktivnosti i povećale oslanjanje na nezavisne izvore finansiranja.

Do kraja godine, **sedam organizacija podržanih kroz ova dva programa zajedno su prikupili više od 39.000 američkih dolara u novčanim donacijama od pojedinaca i preduzeća, kao i više od 8.000 dolara u nenovčanim doprinosima.**

Nove zvezde na sceni lokalne filantropije: Srbija dobija tri nove lokalne fondacije

Krajem 2025. godine, program je obeležio važan trenutak za razvoj lokalne filantropije u Srbiji zvaničnim osnivanjem tri nove lokalne fondacije u Kragujevcu, Kraljevu i Braničevskom okrugu. Za samo godinu dana, inicijativne grupe u ovim sredinama prerasle su u formalno registrovane fondacije, pokazujući koliko lokalne energije, posvećenosti i spremnosti postoji za podršku pozitivnim promenama u sopstvenim zajednicama.

Pre formalne registracije, ove grupe su već bile aktivne na terenu. Organizovale su pet konkursa za male grantove, mobilisale lokalne donatore i podržale 22 projekta u zajednici u ukupnoj vrednosti od 18.850 američkih dolara. Lokalne fondacije su izgradile poverenje sa zajednicom i pokazale da transparentna, lokalno vođena filantropija može da funkcioniše.

Uz podršku programa „Fondacija našeg kraja - Zajednica se pita“, timovi u Kragujevcu, Kraljevu i Braničevskom okrugu fokusirali su se na prepoznavanje lokalnih potreba, mobilisanje lokalnih resursa i podsticanje građanskog angažovanja. Gotovo 20.000 američkih dolara prikupljeno je na lokalnom nivou i udvostručeno od strane Trag fondacije, dok su komšijski projekti podržani grantovima podstakli zajednice da preuzmu aktivniju ulogu u oblikovanju rešenja za lokalne izazove. Ovaj proces ojačao je ne samo lokalne inicijative, već i osećaj zajedničke odgovornosti i kolektivnog delovanja.

Svaka od novih fondacija sada nastavlja svojim putem razvoja. Lokalna fondacija Kragujevac nastavlja da uključuje građane i privredu kroz filantropske događaje i otvara dodatni prostor za građanske ideje. Lokalna fondacija Kragujevac gradi svoj rad na snažnim lokalnim partnerstvima i dugogodišnjim mrežama ljudi koji rade na unapređenju kvaliteta života u gradu i okolini. Fondacija u Braničevskom okrugu donosi regionalni pristup, povezujući više opština i obezbeđujući da dobre ideje iz manjih sredina imaju jednaku šansu za podršku kao i one iz većih gradova.

Zajedno, ove tri fondacije postaju važne lokalne platforme za podršku inicijativama u zajednici, mobilisanje donatora i jačanje poverenja. Uz već postojeće fondacije zajednice u Nišu, Pančevu i Staroj Pazovi, one ukazuju na rastući pokret lokalno ukorenjene filantropije u Srbiji, pokret koji sve više pokreću ljudi spremni da aktivno učestvuju u unapređenju svojih zajednica.

VIRTUS NAGRADA ZA FILANTROPIJU

VIRTUS nagrada prepoznaje i ističe kompanije, preduzeća i pojedinke i pojedince koji na strateški način, dugoročno podržavaju razvoj zajednica u prethodnoj godini, inspirišući druge da slede njihov primer. Ove godine dodeljuje se 18. put. Konkurs za nominacije je objavljen u junu i kompanije, preduzeća i individualni filantropi/kinje mogli su biti nominovani za priznanje filantropskih inicijativa sprovedenih u 2024. godini. Konkurs je bio otvoren šest nedelja, od juna do avgusta, uz sveobuhvatnu digitalnu kampanju koja je dostigla više od 620.000 korisnika.

U septembru, žiri sastavljen od akademika, predstavnika civilnog društva i stručnjaka u oblasti medija i poslovnog sektora odabrao je dobitnike, a nagrade su uručene na ceremoniji održanoj u Galeriji Artget Kulturnog centra Beograda. Dodeljeno je sedam VIRTUS priznanja: pet u glavnim kategorijama i dva specijalna priznanja. MK Grupa primila je glavnu nagradu za korporativnu filantropiju za ulaganje od više od 25 miliona evra u Palatu nauke – prvi centar za naučna istraživanja i popularizaciju nauke u Srbiji i najveći te vrste u regionu.

Glavnu nagradu za individualnu filantropiju dobio je Srđan Budimčić iz Iriga, koji je donirao više od 900 tona hrane socijalno ugroženim građanima – kako kroz Banku hrane Vojvodine, tako i vlastitim angažovanjem.

Spisak dobitnika i kompletni opisi njihovih doprinosa dostupni su na [sajtu VIRTUS nagrade](#).

Ko su pravi filantropi današnjice?

Anja Arsić, filološkinja i tim liderka u sektoru regrutacije i selekcije iz Beograda, svakodnevno ulaže svoje vreme, sredstva i energiju u brigu o napuštenim životinjama i ugroženim članovima svoje zajednice. Od svoje 15. godine aktivno spasava i udomljava napuštene pse i mačke, a samo tokom protekle godine udomila je 30 životinja. Do danas je spasila više od 200 ljubimaca, finansirajući njihovu vakcinaciju, sterilizaciju, lečenje, hranu i opremu u ukupnom iznosu većem od pola miliona dinara.

Pored toga, Anja redovno organizuje akcije prikupljanja garderobe, hrane i igračaka za decu bez roditeljskog staranja i za ugrožene romske porodice u svom kraju. Aktivno uključuje komšije, prijatelje, porodicu i kolege, stvarajući mrežu od više od 70 volontera, koji su odlučili da na ovaj način svoju ljubav i brigu prema zajednici podele i uvećaju. Njen pristup nije samo davanje - Anja aktivno povezuje ljude i resurse kako bi zajednički odgovorili na potrebe životinja i ljudi u svom okruženju.

Anja je dobitnica Specijalne VIRTUS nagrade za doprinos zaštiti životinja i podsticanje lokalnog aktivizma u 2024. godini. Prepoznata je po svojoj sposobnosti da inspiriše na male i velike iskorake, neguje svaku iskru aktivizma i pažljivo vodi brigu - o zajednici i svakom njenom članu podjednako. Naša dobitnica nikoga ne ostavlja samog, pa tako brine i o najranjivijim komšijama, trudeći se da im se nađe u izazovnim vremenima, organizujući akcije prikupljanja novčane i robne pomoći. Niko ne treba da bude prepušten sebi, jer je sve lakše kada se podeli, i Anja, kao prava filantropkinja današnjice, to zna i svakodnevno praktikuje.

„Hvala na ovom priznanju i na tome što prepoznajete ono što često ostaje nevidljivo. Danas sam čula za mnoge divne doprinose i to mi budi nadu da među nama i dalje postoji prava solidarnost. Ova nagrada mi je dodatni podstrek da nastavim da brinem o napuštenim životinjama i zajednici“, rekla je Anja prilikom preuzimanja nagrade.

Korporativna partnerstva

She's Next empowered by Visa program je podrške ženskom preduzetništvu u Srbiji. Sprovodi ga kompanija Visa u partnerstvu sa Trag fondacijom od 2023. godine.

Tri dobitnice konkursa iz 2024. godine uspešno su realizovale svoje preduzetničke ideje između februara i decembra, u oblastima zdrave ishrane, proizvodnje igračaka koje podržavaju rani razvoj dece i edukativnih igara za celu porodicu. U oktobru je pokrenut novi ciklus programa u partnerstvu sa agencijom New Moment agencijom. Od ukupno 88 pristiglih prijava, **Veće žena** koje čine stručnjakinje u oblasti preduzetništva odabrao je sedam finalistkinja. One su imale priliku da svoje ideje predstave kroz pitch prezentacije pred publikom i članovima žirija na finalnom događaju održanom u Beogradu u novembru. **Žiri je odabrao tri porednice u oblastima proizvodnje zdrave hrane, prerade vune i očuvanja tradicionalnih zanata, te razvoja usluga specijalne edukacije i psihološke podrške za decu sa razvojnim teškoćama. Svaka porednica dobiće finansijsku podršku od 3.000 evra za realizaciju svojih preduzetničkih ideja tokom 2026. godine.**

GeneratorEDU

U februaru, Trag je sklopio partnerstvo sa OTP bankom radi podrške osmom ciklusu programa usmerenog na jačanje finansijske pismenosti dece i mladih. Dragana Jovčić je ispred Trag fondacije učestvovala u radu žirija, a potom i pružila mentorsku podršku finalistima i dobitnicima.

Globalni dogovor Ujedinjenih nacija

Mreža Globalnog dogovora u Srbiji predstavlja lokalnu mrežu Globalnog dogovora Ujedinjenih nacija uspostavljenju sa ciljem da okupi članice poslovnog, javnog i civilnog sektora u Srbiji koje dele i posvećene su principima održivog i odgovornog poslovanja. Trag fondacija je članica od 2008. godine, a od 2018. do 2023. godine, Trag je obavljao ulogu Sekretarijata mreže Globalnog dogovora UN u Srbiji. Od januara 2024. godine, mreža funkcioniše samostalno, a Trag nastavlja učešće kao aktivna članica.

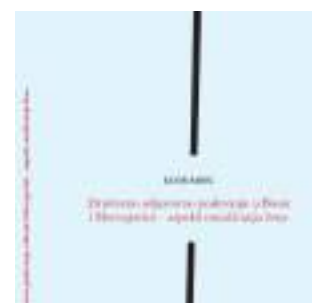
U julu, Ana Novaković se pridružila Radnoj grupi Globalnog dogovora za održivo finansiranje, koja okuplja banke, revizorske kuće, kompanije i organizacije civilnog društva. Grupa je identifikovala ključne prioritete: izgradnju kapaciteta malih i srednjih preduzeća za održivo poslovanje, promociju zelenog finansiranja i podsticanje međusektorske saradnje kroz edukaciju i umrežavanje. Trag je predložio proširenje ovih resursa i na socijalna preduzeća i organizacije civilnog društva sa ekonomskim aktivnostima. U oktobru, podnet je izveštaj o angažmanu za period 2023–2024.

U septembru, Ana Novaković iz Trag fondacije ponovo je izabrana u Upravni odbor Srpskog filantropskog foruma. Tokom godine, ona je učestvovala u aktivnostima Saveta za društveno odgovorno poslovanje Privredne komore Srbije.

Publikacije

"Zajedno u zagovaranju"
zbirka sažetaka istraživačkih radova mladih istraživača
koji su učestvovali u programu Pokret Polet.

**Korporativna društvena odgovornost u Bosni i Hercegovini –
Aspekti osnaživanja žena**
Elvir Šahić, Jasmina Čaušević i Berina Šahinović Hajrić

Jačanje lokalne filantropije na Balkanu – priča o otpornosti i brizi
Jana Šarić i Amila Čitaković.

Nacionalni istraživački izveštaji:
Lokalne fondacije u Srbiji i Bosni i
Hercegovini, Marija Mitrović

ORGANIZACIONI RAZVOJ

Tokom godine ostvaren je značajan napredak u unapređenju sistema odgovornosti i usklađenosti sa standardima odgovornog poslovanja. Ključne izmene obuhvatile su unapređenje mehanizma za žalbe, izradu Pravilnika o zaštiti ličnih podataka i reviziju Politike zaštite od zlostavljanja i uznemiravanja. Svi aspekti politika ugrađeni su u ugovore sa partnerima, podržanim organizacijama i pružaocima usluga. Interno upravljanje grantovima unapređeno je i proširenom primenom platforme Monday.com za praćenje aktivnosti i izveštavanje u realnom vremenu.

U toku godine nije primljena nijedna žalba vezana za seksualno iskorišćavanje, zlostavljanje ili uznemiravanje (SEAH), što odražava posvećenost očuvanju bezbednog okruženja za zaposlene, partnere i korisnike grantova.

Značajan korak predstavilo je uvođenje modela urgentnih grantova, koji omogućava brzu podršku za pravnu, medicinsku i digitalnu pomoć organizacijama i pojedincima u riziku, uz puno poštovanje standarda zaštite. Unapređeni su operativni kapaciteti u regionu Zapadnog Balkana kroz rad na pravnim i finansijskim osnovama za prekogranično delovanje. U narednom periodu, Fondacija će se usredsrediti na potpunu integraciju protokola za urgentno reagovanje u postojeće sisteme, primenu SEAH standarda u svim aktivnostima, proširenje upotrebe IT alata i jačanje međusektorske koordinacije radi brzog i usklađenog odgovora na krizne situacije.

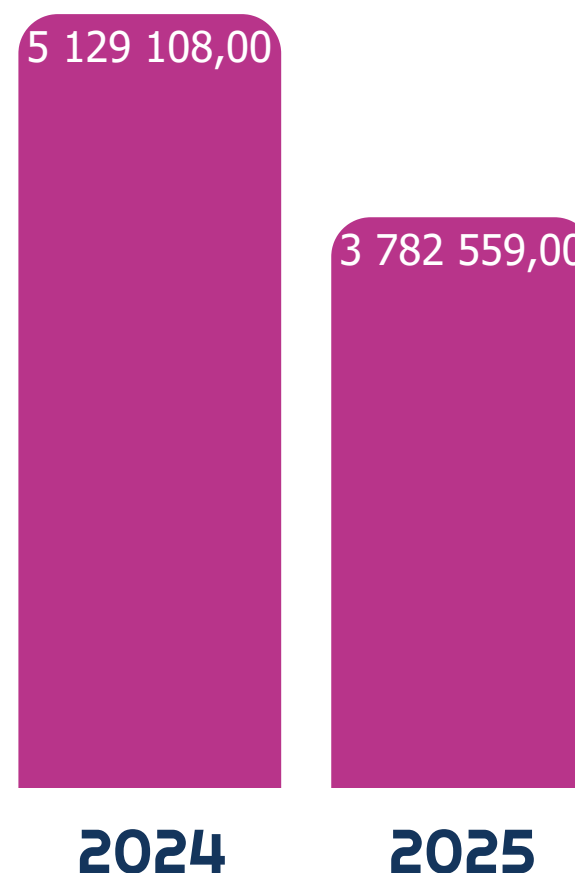
Takođe, intenziviran prikupljanje sredstava i upravljanje odnosima u filantropskom, institucionalnom i korporativnom segmentu. Cilj je bio dvostruk: brzo nadoknaditi deo izgubljenih prihoda i obnoviti srednjoročnu predvidivost kroz višegodišnje sporazume. Ovaj pristup rezultirao je stabilnijom finansijskom osnovom okrenutom budućnosti, zasnovanom na višegodišnjim aranžmanima koji smanjuju zavisnost od jednog izvora finansiranja i obezbeđuju operativnu stabilnost

FINANSIJSKA OTPORNOST

Trag je poslovao u izuzetno zahtevnom finansijskom i operativnom okruženju tokom 2025. godine, suočen s povlačenjem donatora i sve većim pritiscima na civilno društvo. Kako bi zaštitili ključne funkcije organizacije, prioritet je dat očuvanju institucionalnog jezgra, stabilizaciji osnovnih operativnih kapaciteta i postupnom prilagođavanju strukture troškova novim finansijskim okvirima.

Sprovedene su sledeće mere: optimizacija troškova i operativna konsolidacija, usklađene sa revidiranim programskim prioritetima i smanjenom predvidivošću prihoda; reprogramiranje aktivnosti s naglaskom na brzo reagovanje i podršku organizacijama civilnog društva pogođenim sužavanjem prostora za delovanje; te jačanje usklađenosti politika i procedura, s ciljem smanjenja operativnih rizika u uslovima nestabilnosti.

GODIŠNJI BUDŽET (USD)

STRUKTURA BUDŽETA

DONATORI

